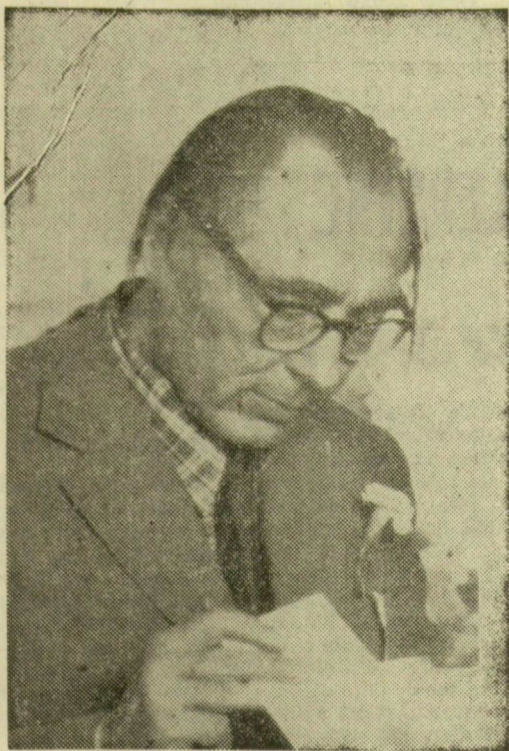

SZEGEDI SZÉP SZÓ

Szabó Lőrinc Szegeden

Ez év október 3-án — mint megemlékeztünk róla — hunyt el Szabó Lőrinc Kossuth-díjas költő és műfordító. Meleg, közel négy évtizedes barátság fűzte dr. Kanyó Béla professzorhoz, a Szegedi Tudományegyetem Közegészségtani Intézete igazgatójához. Az alábbi cikket a költő halála alkalmából írta lapunknak Kanyó professor, Szabó Lőrinc egy évvel ezelőtti szegedi látogatására emlékezve.

Szabó Lőrinc egy évvel ezelőtti szegedi látogatásakor készült fényképe, felolvasás közben.

Hogy Szabó Lőrinc a múlt év októberében Szegeden járt és előadást tartott, az voltaképpen az én közbenjárásommal és segítségemmel történt. 37 évi barátság fűz hozzá. Együtt voltunk az egyetemen hallgatói a proletárdiktatúra alatt Babits irodalom-filozófiai előadásainak és Babits Ady-szemináriumának, amiért Babits később rendőri ellenőrzés alá került, s csak Fenyő Miksa és Vass József közbenjárására mentesült attól, hogy, mint a prostituáltaknak, hétről hétre a rendőrségen kelljen jelentkeznie.

A szegedi és a budapesti sajtóban is megjelent a hír, hogy a TTIT meghívására Szabó Lőrinc előadást készül tartani a műfordításról Szegeden. Szabó Lőrincet csak nem sokkal előbb oldották fel, nagyrészt Illyés Gyula közbenjárására a silentium alól. A Vezérről írt versét mi félreértették és félremagyarázták, bár annak semmi köze nem volt a Führerhez. Ezért hosszú évekig csak mint műfordító szerepelhetett. Elképzelhető, hogy költő, akinek hosszú éveken át csak a mások hangján szabad énekelnie, ezt az állapotot nehezen viseli, és hogyha megszűnt a kényszer, nem szívesen tart róla előadást. Szabó Lőrincnél járva, megemlékezett nekem a szegedi meghívásról és kerekén kijelentette, hogy ő ugyan ilyen alkalomból nem hajlandó Szegedre utazni. Sikertől aztán elintéztém, hogy felkérjék Babits Mihályról szóló előadás megtartására és a Babits-emléktábla leleplezési ünnepségen való részvételre. Erre már szívesen vállalkozott. Szabó Lőrinc azelőtt is járt Szegeden. Persze, akik a Móra Ferenc Múzeumban az irodalmi emlékkiállítás fényképeit nézegetik, nemigen ismerik fel az ünnepelt

Régen és most

— Szabó Lőrinc halálára —

A huszonhatodik év után
eljött lásd, a huszonhetedik.
S a zord, acélostorkú Kaliban
reszkető kezekkel és sután
mosogatta forró sebeit.

Év-évre telt s föld, erdő, isten
szorongó szívedre rászakadt.
A mindenségnek gondja nincsen:
jajszóval kérte, hogy segítsen,
s magad maradtál végül, magad.

Elcsukló hangod lepkeszárnya
a sötétség vermébe zuhant.
Fényt, fényt, fényt! zokogtad zihálva,
míg kezedből kicsúszott a lant,
s szünni kezdett a földi láрма.

Szép csata dúlt, harc az ünnepért!
S most percekért kell hadakozni.
Hevíteti hűlő lagyma vért,
s nem rimbe rakni, vagy ragozni
néhány tiszta, zsongító igét.

Am búcsú jött: te meg a világ
szétváltak: különbeke nincs.
Férgek fentek fogukat reád,
s öröklétre szorító bilincs
zárt le a fuldokló vitát.

Valami szép tiúcsöklzene szól
a hant alól, hallani jól...
Hangja tisztán, lágyan remeg itt —
Cirpelik búsan, egyre cirpelik
a halott sátán műremekait.

Kihúnyt a fény a szemből, büszke fei
hanyatlak alá, lélek foszlik el
csillagos, éteri ködökbe.
Szép ígére szellemed így oktat,
fénylő percelt szomjas magyaroknak,
régen és most, öröklön-öröklé!

Ertsey Péter

magára ezen a régi fénykép-felvételén.

Szegeden sokan szeretik és olvassák Szabó Lőrinc nehezen beszerezhető verseit. Érdekes márcsak azért is felidézni, hogy Mihályfi miniszterhelyettes a temetésen mondott gyászbeszédében megemlékezett, hogy első verskötetéből (Föld, Erdő, Isten) alig 200 példány fogyott el 1922-ben, de azóta tízezrek olvasák a verseit. Sőtér, a Négy nemzedék c. versgyűjteményben, melyben a szegedi költők közül Ertsey Péter szerepel, azt írja róla: Szabó Lőrinc az a költő, aki megsemmisíti önnön múltját. Ezt éppen nem tette, csak átírta első négy verskötetének költeményeit, amit én sokszor hibáztattam előtte, amikor így jelentek meg az első gyűjteményes kiadásban.

Szabó Lőrincnek a szegedi úttal kapcsolatban még egy kívánsága volt, gyengélkedése miatt kérte, hogy autón és kísérővel hozzák le Szegedre. Emiatt majdnem megfeneklett a meghívás, míg oda nem tereltem a dolgot, hogy fele utiköltséggel a TTIT pesti központjából hozták le. Mivel a TTIT előadásainak közönsége általában ingadozó létszámú, a Közegészségtani Intézetben megérkezésekor összejövetelre hívtam meg az érdekelteket. Jól esett neki a meleg fogadtatás, feleségével és kísérőjével érkezett. Délután részt vett Babits emléktáblájának leleplezésén. Nekem elárulta, hogy az előadáson hanglemezről Babits hangját is hallani fogjuk. 1936-ban a stúdióban fénykép is készült erről a felvételtől és az megjelent az Illyés Gyula szerkesztette Babits-emlékkönyvben. Talán később van, vagy lesz hasonló emlékkönyv Szabó Lőrincről is. A költő előadásának nagy közönség-sikere volt. Jáky professzor előlki bevezetője után és a hosszúra nyúló előadás végén Szabó Lőrincet meleg ünnepségekben részesítették. Ő örömmel érezte a tömeges lelkeből feléje áradó szeretetet. Másnap délelőtt kivittem a Fehértóra, élvezte ott a természetet, hiszen tavaly ilyenkor ugyanilyen szép volt a vén-asszonyok nyara. Előadása

után másnap, ebéd után az autó visszavitté Pestre. Ki gondolta volna, hogy pontosan ennek a napnak az évfordulóján, 1957. október 3-án már be is végzi földi pályafutását.

Halála napján délelőtt Budapestben, átutazóban értesültem róla, hogy agonizál a Gömör-klinikán, meglátogatni nem lehet. Temetésén Münnich Ferenc és Kállai Gyula tették le az ez év márciusában Kossuth-díjjal kitüntetett költő friss hantjaira a Kossuth-mauzóleum szomszédságában a koszorút. Mihályfi mellett Fodor József költő volt a másik búcsúztató.

Illyés Gyula megírta a költő válogatott versei előszavában, hogy az első szívroham idején Tihanyban sürgőnyt kapott (vagy 6—7 éve): »Lőrinc meghalt, jöjj azonnal Pestre«. Autóba ült, s az úton már készült is a gyászbeszédre, melynek első mondata ez lett volna: »A koporsóra, melyet végtisztességvevőn körülálunk, azzal a gyanakvással tekinthetünk, vajon nem a huszadik század első felének legnagyobb magyar költője fekszik-e benne?« Talán azt kérdezik majd, akik ezt olvassák, Ady, Babits, Tóth Árpád, Juhász Gyula nem voltak-e szintén nagyok? Szabó Lőrinc előadása után visszhangként többekben az az érzés támadt, hogy Szabó Lőrinc Adyval szemben túlértékelt mesterét, Babitsot, pedig amit ő mondott, azt a formaművészről, irodalomfilozófusról, a magyar nyelvnek Arany óta legnagyobb művelőjéről mondta. Most ugyanígy Szabó Lőrincel sem versenyezhet senki ezen a téren. A magyar gondolat lára a legmagasabb szinten találta meg benne kifejezőjét. Karinthy görbe tükrével felszerelt tréfás panteonjában, az így írtok ti-ben így aposztrofálja: Szabó Lőrinc a metafizikus.

A halál hírének órájában azt írta Szabó Lőrinc Babitsról: »Örökre meg fog maradni költészet, ez a ritka, magasrendű költészet«. Paul Eluard verseit idézhetjük most az ő elhunytakor:

»Nemsokára elhagynak a látszatok — Nem a Földön, de a földben vagyok már — Elvetélt szívem, mint az úti por száll — S nincs más értelem, minthogy vagyok.«

A teste megpihent, de örök virágzás sorsa már az övé. Nemcsak nekünk, kik nemrég még kezét szoríthattunk vele, de sok-sok nemzedéknek Szabó Lőrinc örök barátja marad.

Dr. Kanyó Béla

Oktober! Oktober!

Emlékezés 1956-ra

Homály sűrűsödik,
dög-keselyűk gyűlnek.
Körüli fák a
hurkok megfeszülnek.
Tajtékzik a Duna,
véres hullámot ver.
Jaj-kiáltás hallik:
Oktober! Oktober!

Fegyvercső villan meg
házak ablakából,
banditák bősziülnek,
vörös zászló lángol.
Az igaz most hanyatt-
zuhanva golyót nyel,
szava se hallik már...
Oktober! Oktober!

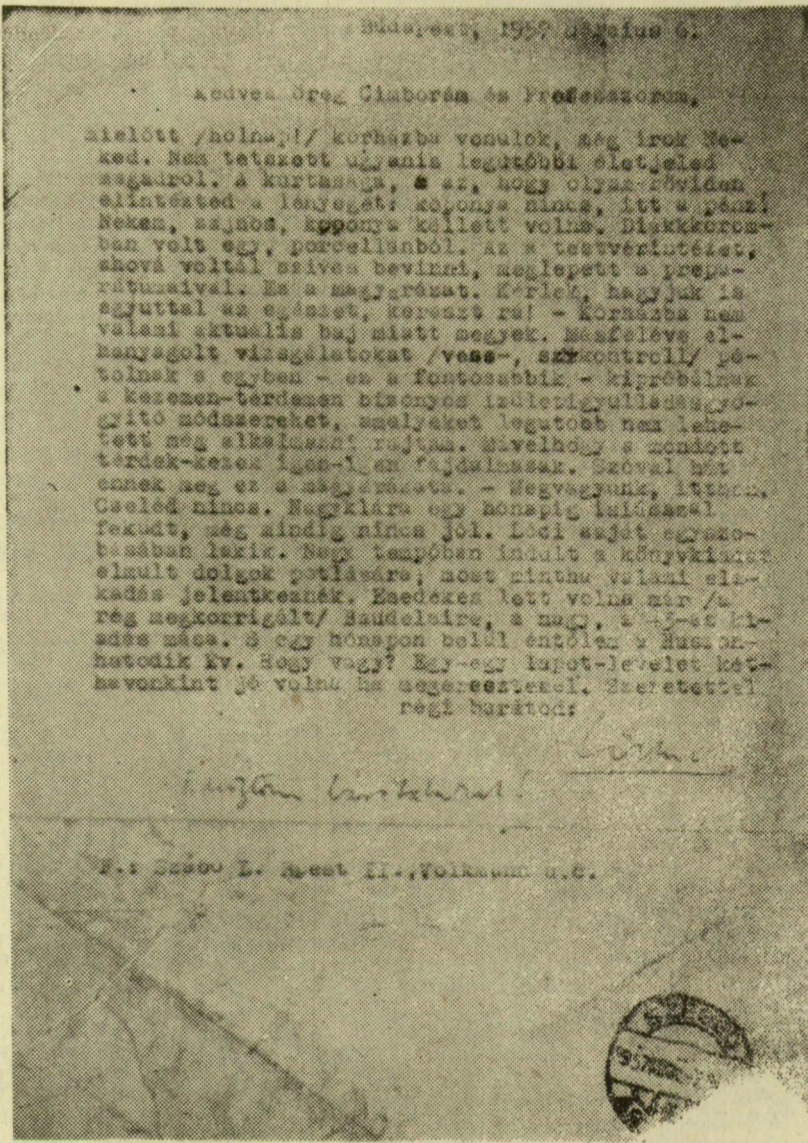
Szállong a falevél
hulla-rózsák nyílnak
s házaink ormáról
lezuhan a csillag.
Törtül most a gázság
s gyilkos riadót ver.
Vér-folyammá tágul
október, október!

Katlan a géppisztoly,
banditák röhögnek:
»Munkás volt az apád,
hát most már dögölj meg!
Mindenki így jár majd,
ki szólni egy szót mer.
Dögölj kommunista!« —
Oktober! Oktober!

Burzsuj haramiák
rángatják a koncot,
gyűlnek a Júdások
s bíboros úr kuncog:
»Dicsőség jár annak
ki életet olt el.
Emlékeztess lesz
október, október!«

Vonulnak a képek
görcsös zokogással
örök intő jelként
véres lobogással.
De az élet győzött
S munkában lángol fel.
Nem lesz többé véres
Október, október!

HATVANI DANIEL

A legutolsó levél, amelyet Szabó Lőrinc szegedi barátjának, Kanyó Béla professzornak írt.

„Budapest, 1957 március 6. — Kedves öreg Cimborám és Professzorom, előtt (holnap!) kórházba vonulok, még írok Neked. Nem tetszett ugyanis legutóbbi koponya ninc, itt a pénz! Nekem, sajnos, koponya kellett volna. Diákkoromban volt egy, porcellánból. Az a testvérintézet, ahová voltál szíves bevenni, meglepett a preparátumaival. Ez a magyarázat. Kérlek, hagyjuk is egyúttal az egészet, keress rá! — Kórházba nem valami aktuális baj miatt megyek. Másfél éve elhanyagolt vizsgálatokat (vese-, szívkontroll) pótolnak s egyben — ez a fontosabb — a kezemen-térdemen bizonyos izületgyulladásgyógyító módszereket, amelyeket legutóbb nem lehetett megalkalmazni rajtam. Mivelhogy a mondott térdek-kezek igen igen fájdalmasak. Szóval hát ennek meg az a magyarázata, — Megvagyunk, itthon. Cséléd nincs. Nagyiklára egyhónapig isaszszal fektűt, még mindig nincs jól. Lóci saját egyszóbasában lakik. Nagy tempóban indult a könyvkiadás elmúlt dolgok pótlására; most mintha valami elakadás jelentkeznék. Esedékes lett volna már (a rég megkorrigált) Baudelaire, a nagy, a 43-as kiadás mása. S egyhónapon belül éntőlem a Huszonhatodik Ev. Hogy vagy? Egy-egy lapot-levelet kéthavonként jó volna ha megeresztelnél. Szeretettel régi barátod: Lőrinc (a kézzel írt aláírás után még ugyancsak kézzel írt két szó olvasható) Udvozlóm barátainkat!

A levélboríték hátulján amelyet ugyanígy a következő gépelt sor olvasható: F.: Szabó L. Bpest II., Volkman u. 8.